

hoz. 1984-ben például a közeli általános iskola kétszáz tanulója hallgatta lélegzetviszafojtva Nagy Attila Toldi-előadóját. Egészen bizonyos, hogy ezeknek a gyerekeknek ezentúl a Toldi több lesz kötelező olvasmányál. Az utóbbi időben mind több alkalmi rendezőszerv foglalkozik műsoros estek közvetítésével. *A többnyire fővárosi gazdasági munkaközösségek tevékenységét viszont nem a kulturális értékek terjesztésének igénye, hanem az üzlet, a nyereség irányítja.* A szenzációt ígérő, nagy nevetek felvonultató, sportcsarnokba való műsorokkal szemben újabban a művelődési központok is tehetetlenek. Nem beszélve arról, hogy ezek a rendezvények a szolidabb, de kulturális szempontból értékeesebb kezdeményezések esélyeit rontják. Talán *nem ártana jobban ellenőrizni e munkaközösségek „kulturaközvetítő” tevékenységét.* Sajnos, a „művészek” anyagiassága, illetve a műsorok szedett-vedett hahni

jellege egyre gyakoribb, országosan ismert személyiségek esetében is. Neves előadók felkészületlenül, a közönséget látatlanban is lebecsülve lépnek föl, vagy egy nap négy-öt szereplést vállalnak, s elcsigázva, kimerülten lépnek a pódiumra. 1984-ben a könyvtár közönségét is érte egy-két ilyen meglepetés, s előfordult, hogy az olvasás népszerűsítésére hivatott gyermekirodalmi alkotó csak pénzszerzési lehetőségnek tekintette a találkozót. A minőség többnyire, sajnos, lassan megfigzethetetlen lesz.

E gondok ellenére azonban a könyvtár nemcsak olvasnivalóval láthatja el a környékén lakókat a lehető legjobb körülmények között, hanem egyéb kulturális igényeiket is kielégítheti, s jelen lehet mint közösséget szervező és formáló erő.

**Molnár Orsolya
Sz. Szabó László**

Visszhang

Fények is láthatók Komárom megye iskolai könyvtárügyében!

Kérdőjelek az iskolai könyvtárügyben címmel közölte a *Könyvtáros* (1985/4. sz.) *Kadosa Árpád* szakközépiskolai könyvtáros írását, amelyben a szerző szavá teszi, hogy minden – korábban megjelent – írása közérdeklődésre számottartó problémákat tartalmazott, mégis visszhang nélkül maradt. „Úgy tűnik, idehaza majd mindenki ír – még én is –, de nem olvas. Az illetékesek legkevesbé” – így a szerző, aki elpanaszolja, hogy az iskolai könyvtárakról egymásnak ellentmondó utasítások, rendeletek sokasága szól, ezek azonban nem elég gyakorlatiasak, nem nyújtanak világos, egyértelmű eligazítást. Külön szóváteszi a csak az iskolai könyvtárak részére készült rendeletek, utasítások hiányát.

Az iskolai könyvtárak működésével kapcsolatban az elmúlt évtizedekben sok volt a gond, a megoldatlan kérdés, ezek többsége – sajnos – napjainkig megmaradt. Több évtizedes lemaradásokat máról holnapra nem lehet behozni, ezek csak az iskolák megújodási folyamatának

eredményeként küszöbölhetők ki. Pontosabban: az iskola, a nevelő-oktató munka megújulása sem mehet végbe jól szervezett, fejlett iskolai könyvtár (információs központ), kiterjedt könyv-, információ- és könyvtárhasználat, az egész iskolai életet jellemző szellemi műhelymunka nélkül. Ehhez azonban az kell, hogy az iskolai könyvtárak fejlesztése ne csupán szemléleti kérdés legyen, hanem az iskola munkájának *tartalmát befolyásoló feladattá* válják.

A gondokkal, megoldatlan kérdésekkel nem szándékozom foglalkozni (Lásd erről *Balázs Mihály*: *Néma oktatók. Gondolatok az iskolai könyvtárról* című írását a *Köznevelés* 1985. évi 17. számában), inkább a cikkíró által szóvá tett általánosabb, illetve helyi érvényű észrevételekre próbálok választ adni.

Az iskolai könyvtári hálózat nem önálló intézményrendszer. Az iskola és az iskolarendszer szerves része, működésére az iskolai jogszabályok érvényesek, de mint gyűjteményre

a könyvtárakra hozott jogszabályok is vonatkoznak rá. Ezért az iskolai könyvtárosnak a múltban is és a jövőben is ismernie kell az említett két terület – egyébként távolról sem sok – jogszabályának (irányelvének, útmutatójának) az iskolai könyvtárakra vonatkozó részeit.

Kétségtelen azonban, hogy az iskolai könyvtáraknak, említett sajátos helyzetük miatt is, szükségük van az iskolatípusonkénti egységes követelményekre, fejlesztési irányelvekre és -számokra. Ezek elkészültek, a művelődési tárca illetékes vezetői is elfogadták. A hivatalos közzététel – a más tárcaikkal is szükséges egyeztetések miatt – eddig még nem történt meg, a szöveg azonban mint tervtanulmány megjelent a *Könyv és Nevelés* 1984. évi 3. számában, tehát minden bizonnyal Kadosa Árpád is megismerte már. Bízunk benne, hogy a tervtanulmány megjelenése óta az iskolai könyvtárügy érdekeltjei iránymutatóként felhasználják fejlesztési terveik készítésekor (így történik a Művelődési Minisztérium illetékes főosztályain), az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum módszertani munkatársai pedig a megyéket járva mindenütt szorgalmazzák a fejlesztési tervekben való figyelembe vételüket. Bizakodva várjuk, hogy – útmutató formájában – minisztériumi állásfoglalásként is mihamarabb megjelenjen a tervtanulmány.

A szerző által emlegetett néhány év előtti városi tanácsi felmérés, amelynek összesítését az iskoláknak megküldték, feltehetőleg általános felügyeleti vizsgálati eredmény volt, de a városi tanács a lehető legilletékesebbeknek, az iskolák egyszemélyi felelős vezetőinek, az igazgatóknak küldte el a dokumentumot, változtatást és fejlesztési döntést tehát az igazgatóktól kellett volna várni és számonkérni (többek között a városi tanácsoknak is). A szóbanforgó iskolának minden bizonnyal van igazgatója, aki tapasztalatcserére küldheti könyvtárosát, és van egy három évtizedes szakmai tapasztalattal rendelkező könyvtárosa, akivel az igazgató bizvást megállapodhat a tennivalókban, és nem kell mindezt egy államigazgatási szervtől várnia!

De tekintsük át röviden az 1982-től kezdve végbement Komárom megyei iskolai könyvtárügyi változásokat! A Művelődési Minisztérium hozzájárulásával 1982 januárjában a Komárom Megyei Tanács művelődésügyi osztálya a József Attila Megyei Könyvtárat jelölte ki az iskolai könyvtárak megyei hálózati központjának. A megyei könyvtár (a Pedagógus

Továbbképző Intézet által 1977-ben készített részletes felmérés színvonalas összesítésének felhasználásával) elkészítette az iskolai könyvtárak fejlesztésének és hálózatba szervezésének tervét, amelyet a városi és a járási osztályvezetők a megyei tanács által összehívott értekezleten vitattak meg, és az elhangzott módosító javaslatokat is figyelembe véve elfogadták. Ezt követően a városi és a járási szakosztályok osztály-, majd intézményigazgatói értekezleten ismertették a tervet a tennivalókkal együtt. A dokumentumot a középfokú tanintézetek írásban is megkapták, a megyei könyvtár munkatársai pedig személyesen is felkeresték az iskolákat. (Ez az a bizonyos 1982. május 21-i keltezésű megyei „leirat”, melyet Kadosa Árpád említ. A szerző minderről sokkal bővebben is olvashatott volna a *Könyv és Nevelés* 1982. évi 2. számában Kovács Emilnek *Az iskolai könyvtárhálózat kiépítésének folyamata Komárom megyében* címmel megjelent írásában).

A Komárom Megyei Tanács az iskolai könyvtárak módszertani gondozására 9 állás-helyet szervezett: ezek közül a megyei könyvtár és két járási székhely kettőt-kettőt, három város pedig egyet-egyet kapott. A nehéz gazdasági helyzet ellenére a megyei tanács évente külön központi keretből is folyamatosan támogatja az iskolai könyvtárak könyveszerzését (például 1981-ben 200 ezer forinttal és 1982-ben is körülbelül ugyanennyivel).

Megindult az iskolai könyvtárosok alap- és

továbbképzése. (1984-ben például 14 iskolai könyvtáros tett sikeres alapfokú vizsgát.) Kijelölték az általános iskolai báziskönyvtárakat, s állománygyarapításukhoz 10–10 ezer forint támogatást adtak, továbbá rendszeres szakmai tanácsadással is segítették munkájukat. A középiskolai báziskönyvtárak számára is juttattak külön anyagi támogatást. A járáások megszűnésével módosított közigazgatási körzethatárok a szakmai segítő tevékenységben gondokat okoztak, ezekkel – áthidaló megoldások alkalmazásával – sikeresen birkóztak meg. És most idézünk a József Attila Megyei Könyvtár 1984. évi beszámolójából:

„Amiben nem sikerült teljes áttörést elérnünk, az a speciális könyvtári szemléletformáló programok beiktatása volt a vezetői, illetve a szaktárgyi pedagógus továbbképzésbe. Tematikai ajánlásainkat kidolgoztuk (a szakfelügyelővel egyeztetve), és a Pedagógiai Intézetnek átadtuk. A tanévindító igazgatói értekezleten fő napirendi pontként szerepelt az iskolai könyvtárügy, de az egyes továbbképzési formákba témánk még nem került be. Kezdeményezésünkre viszont valamennyi körzetközpont hasonló igazgatói értekezletén szaktájékoztatóinknak [Komárom megyében így nevezik az iskolai könyvtárak módszertani gondozóit. – V. S.] módjuk volt a tanév ez irányú legfontosabb feladatainak ismertetésére.”

S folytathatnánk még a sort a Komárom megyei eredményekkel és a gondokkal is... Kétségtelen, hogy a Komárom Megyei Tanács és a hálózati központnak kijelölt József Attila Megyei Könyvtár az elmúlt két évben és napjainkban is példásan mindent megtesz azért, hogy a megye iskolai könyvtárai fejlődjenek, Kadosa Árpád írásában tehát nem méltányos a sommás elmarasztalás. Nem lehet minden iskolai könyvtáros mellé odarendelni egy módszertanost, aki mindig rendelkezésére áll, s megmagyarázza a legapróbb részletkérdéseket is. Az iskolai könyvtáros viszont felkeresheti a hálózati központot, vagy felhívhatja telefonon, ha valamit nem ért; kérhet továbbá helyszíni segítséget, s javaslatot adhat a munkaközösségi foglalkozások témáira vonatkozólag is stb. Az iskolák és a közművelődési könyvtárak együttműködésében pedig lehetséges például gyűjtőköri és könyvbeszerzési munkamegosztás, rendhagyó tanórák szervezése, a közművelődési könyvtárban a folyóirat-állomány felhasználásával világnézeti, történelem-, magyar-

stb. óra tartása, nyári olvasótábor közös szervezése, honismereti vagy más kör, klub, szakör működtetése és így tovább. Számos lehetőség adódhat tehát bármelyik iskola számára, hogy fejleszthesse együttműködését a helyi közművelődési könyvtárral.

Az iskolában bevezetett ötnapos munkahét-ről, a szabad idő ilyen-olyan eltöltéséről, a szabad időben történő olvasásról stb. köteteket lehetne írni. Annyi azonban bizonyos, hogy az ötnapos tanítási hét oly összetett társadalompolitikai ügy, hogy nem lehet döntő: a hétvégeken többet vagy kevesebbet olvasnak-e és kölcsönöznek-e a tanulók. De abban, hogy a tanulók mennyire töltik el hasznosan, értelmesen szabad idejüket most és majd felnőtt korukban is, van némi szerepe – bár nyilvánvalóan nem egyedül és nem kizárólagosan – az iskolai nevelésnek (sőt még a könyvtárosnak is).

Fontos kérdés az iskolákban elterjedt számítógépek könyvtári célokra történő felhasználása. Ehhez nem értünk, ezért magunk is csak érdeklődhettünk a dologról. Amit megtudtunk, közreadjuk.

Az iskolai számítógépek kis kapacitásúak, a könyvtári állomány több szempontú nyilvántartására nem alkalmasak. Erre az úgynevezett professzionális számítógépek használhatók. Kisebb állományegységek, bibliográfiák (törlések) nyilvántartása azonban az iskolai számítógépekkel is lehetséges. Ehhez azonban megfelelő könyvtári programok kidolgozása és hozzáértő programozó is szükséges. A dolog lényege persze az, hogy meg kell tanulnunk a számítógép használatát, programozását, hogy élhessünk lehetőségeivel.

Írásunknak nem célja, hogy Kadosa Árpád észrevételeit mindenáron megcáfoljuk, megjegyzéseit visszautasítsuk, csupán nem akarjuk, hogy írása most is válasz nélkül maradjon. Ám azt is kötelességünknek tartottuk, hogy a *Könyvtáros* olvasói megismerkedjenek a Komárom Megyei Tanács iskolai könyvtárakat gondozó, tiszteletre méltó erőfeszítéseinek néhány – már eddig is látható – eredményével, mert az éremnek még ugyanaz az oldala is más mutat, ha más szemszögből nézzük.

Kadosa Árpádnak elismeréssel tartozunk három és fél évtizedes iskolai könyvtárosi munkájáért, szakmazeretetéért és aktivitásáért. Aki nyugdíjasként, 71 évesen is olyan hivatástudattal végzi ezt a munkát, mint ő, példát mutat mindannyiunk számára.

Dr. Varga Sándor